

“EL BALL DEL DRACH” (Manuscrit de Víctor Català. Arxiu Històric de l’Escala)

“No tinc notícia de que es ballés més que en La Escala i en dies de Carnestoltes. Generalment tenia lloc al començ de la segona part, en la sala on hi havia el ball públic. A l’anar a sortir la comparsa del Ball del Drach se donava per part de l’orquestra un vibrant toc d’atenció que feia arrimar precipitadament cap a les vores balladors i miradors, deixant al mig del local el major espai possible. Eixia la comparsa, amb lentitud hieràtica, de primer, que després, poc a poc anava enfrestint-se, com si diguéssim, sense, amb tot, perdre mai la gravetat solemne de les evolucions, que era lo característic del ball. Formaven la comparsa tants homes com volien, habillats solament amb samarreta, calçotets i mitjons; duien faixa a la cintura i un mocador lligat al cap i duien la cara enfarinada. Al davant hi anava el més forçut y parancer de la colla amb un llarg canó d’atxa o pal entravessat a la boca, amb una gran floca de ble ablamada als dos extrems, que li feia com unes espaordidores antenes capçades amb un ram de flames esblevenades; darrere del capitost seguia la corrua, a manera de les anelles d’un serpent, agafats cada home a la faixa del precedent i acabant la cua amb el més petit i denerit de tots que, ensems, se procurava que fos el més lleuger i de fet l’únic que solia portar una esquellincada de matxo retintinant a l’esquena.

El joc consistia en giragonsar d’aquí d’allà per la sala, la comparsa sencera, a tall de monstre apocalíptic, en ondulacions impressionants i imprevistes, revoltant-se despietada contra si mateixa i procurant clavar-se els fiblons encesos allà on podia, però perseguint amb més fal·lera i tenacitat el caganiu, que tenia que esquivar la incansable persecució a força de cames i de destresa. -Tot això acompanyat a mig so per la música del “Jo te l’encendré el tio, tio fresco”.

Que no era tan fàcil d’executar el Ball del Drac ho provava lo que suaven i esbufegaven els components del mateix, mentre procuraven safar-se d’aquelles flames abrandades, que ara d’un costat, ara de l’altre, amb perfídia gens fingida i, quan menys ho esperaven, els cercaven el cos i els socarraven les carns, per poc que es descuidessin, entre los xerics espantadissos dels miradors. L’habilitat del Cap consistia en fiblar a traïció, dissimulant ses intencions i atacant els punt més flacs de repent, amb promptitud de llampet, sense suspendre mai el ritme ondulant de la dansa.

Aquesta era realment impressionant i d’una silent espectacularitat barbra, molt gustada pel públic, tant que, més d’una vegada se ballava dues vegades en una mateixa nit, la primera per la colla dels grans, uns homes fets, i la segona per la colla dels joves. Durant molts anys feu de cua del Drach un flequer anomenat el Panadero, xicot escarransit i fins potser una mica contrafet i de figura estranyota, de color trencat i ulls estràbics, que feia lluertejar graciosament quan botava d’ací d’allà amb còmica i increïble lleugeresa per a evitar que les flames persecutores l’arreguessin de ple a ple. De son natural era molt viu i desimbolt i els miradors celebraven amb grans rialles les seves tretes per a fugir del perill. La dansa solia durar estones, acabant -tal com havia començat- amb altre toc d’atenció que tenia senyal cominativu d’ordre i que senyalava l’esmunyida espectacular del rèptil vers la porta per on havia sortit, que venia a oficiar com de boca del cau. Així que ell havia desaparegut el llums tornaven a encendre’s o avivar-se més i començava el ball corrent de parella. Algunes vegades acompanyava o seguia el ball del Drach, el “Jo te l’encendré”, d’un grotesc, faceciós i innocent de la farandola, esbojarrada i renouera. Contràriament a lo que pogués suposar-se per a aquesta descripció el Ball del Drach no tenia res de monòton i en canvi sí una mena de gràcia solemne de ritus oriental.

Quin era el seu origen, d'on havia vingut, qui l'havia importat, si és que l'haguessin, no ho sé; la seva història -alguna devia tenir-ne- ens era del tot desconeguda, tant a mi com a les persones en quines me devia jo informar a l'objecte."

Transcripció Lurdes Boix Llonch

Amb l'assessorament de Núria Nardi, Irene Muñoz i Margarida Casacuberta

L'Escala, 19 de juliol de 2024